

OD ČUKE DO ČUKE S MOMP-om PELJEŠAC

Od prvih početaka srpsko-crnogorske agresije na hrvatski jug, dragovoljci iz svih mjesta širom Pelješca ustrojili su postrojbe hrvatske obrane, Hrvatske vojske i krenuli. Krenuli i obranili

Tekst i snimke
Gordan Laušić

Pod začuđujuće toplim ožujskim suncem uspinjali smo se na najviše čuke južnoga bojišta, do pripadnika Mješovitog odreda mornaričkog pješastva Pelješac. Na izbočenom zapovjednom mjestu nedaleko od prvih položaja dočeka nas je zapovjednik MOMP-a poručnik Tomislav Ančić, dozapovjednik zastavnik Mario i zastavnik Vicko te stožerni narednici Tomislav i Budimir iz zapovjedništva Odreda. U ratom oštećenim kućama uredili su zapovjedništvo i bazno mjesto MOMP-a. Ugođaj kao da nije rat. Sunce, mir, zelenilo. U stvarnost nas vraćaju momci koji se spremaju za smjenu. Oružje, borbeni prsluci, kacige jasno ukazuju da je rat uokolo nas.

Pelješčani su već »stari iskusni lisci« što se tiče bojevanja na južnom bojištu. Povijest organiziranja obrane na Pelješcu vraća nas u lipanj 1991. kad se kreće s ustrojavanjem Stonske satnije sa zadacima organiziranja obrane dubrovačkog primorja i samog Pelješca. Poslije obavljanja svih neophodnih priprema, nabave oružja i vojne opreme

Na jednoj od čuka

satnija kreće 25. rujna u obavljanje svojih prvih borbenih zadataka na područje Župe dubrovačke i Slanog. Mironja dol, Rudine ostat će u sjećanju. Stalne borbe, bez odmo-

ra, s najnužnijim sredstvima. Opasnost nije prijetila samo s kamenjara, već i s mora. Jugomornarica! Uz »pomoć« specijalnih postrojbi HRM-a i MUP-a iz Splita u početku listopada

bivša JM se povlači iz stonskog kanala, a borci stonske satnije 5. listopada ulaze u Slano. Neprijatelj u Slanom trpi goleme gubitke, gubi tank, kamione... Borba prsa o prsa.

U pomoć su im pristigli i pripadnici pomorskih diverzanta Hrvatske ratne mornarice. Do sedmog prosinca, dana kad se ustrojava MOMP Pelješac, pripadnici stonske satnije drže obrambene položaje u Malom Stonu. Ustrojavanjem MOMP-a pod zapovijedanjem brigadira Ante Bilića 7. prosinca u Stonu situacija se mijenja. Usklađuje se djelovanje postrojbi, učvršćuje obrana Stona i Pelješca, stvaraju se uvjeti za pomicanje crta bojišnice u smjeru Dubrovnika. Svaki četnički pokušaj proba obrane završava potpunim slomom. Posebice napadaji intenziviraju 13., 17. i 23. prosinca. Kako su pritom prošli, najbolje govori podatak da je 17. prosinac bio dan žalosti u Bileći jer je agresoru pri neuspješnom napadaju poginulo više od četrdeset vojnika. Usporedo s odbijanjem napadaja satnija, sada u sklopu Odreda Pelješac vrši i osigu-

ranje prijevoza hrane, opreme i obrambenih sredstava u Dubrovnik. Odred naoružanih brodova sa svojim brzim gliserima svakodnevno prebacuje u tada opkoljeni Dubrovnik tone neophodnih namirnica i opreme.

Sredinom rujna 1991. na otoku Pelješcu ustrojava se i druga postrojba Hrvatske vojske — Orebička satnija, koja tada djeluje u sklopu korčulanske bojne 116. brigade HV, na čelu sa satnikom Tihomir Antunovićem. Prvih dana djeluju kao pješačka postrojba, ali već u listopadu stižu topovi s kojima je moguće vrlo učinkovito gađati i pogadati brodovlje jugomornarice, koji svakodnevno provociraju. Nakon jedne takve provokacije, 16. studenog Orebičani i korčulanski topnici uzvraćaju. Od četiri neprijateljska broda, tri su pogođena, a dva potopljena. Lijep uspjeh, pogotovo kad se zna da u to vrijeme Hr-

vatska još nije imala kvalitetno topničko oružje, a ni potrebno streljivo. Vremena za proslave i odmor nije bilo, slijedi 23. studenog i odlazak u Dole, gdje tragično pogiba satnik Antunović. Pogibijom satnika Tihomira Antunovića dužnost zapovjednika satnije preuzima natporučnik Petar Borovina. Stvaranjem MOMP-a Pelješac, Orebička satnija ulazi u sastav MOMP-a, gdje zajedno s drugim postrojbama MOMP-a drži obrambene crte u Malom Stonu, sve do dolaska »tigrova«. Potom, u lipnju odlaze na zasluženi odmor, sve do početka 1993. Sad su opet na jugu: južno bojište, od čuke do čuke. Treća ustrojena postrojba Hrvatske vojske na Pelješcu je Pelješka satnija ustrojena 1. listopada 1991. od dragovoljaca koji su mahom bili već uključeni u obranu i to poglavito u Stonskoj satniji, tako da je prvih dana svog postojanja Pelješka sat-

nija djelovala u sklopu Stonske satnije. Desetak dana nakon stvaranja satnija kreće u svoju prvu »pravu« borbenu zadaću, zauzimanje prislušne postaje bivše JA »rota« na Pelješcu. Brza, učinkovita akcija i rezultati nisu uzmanjkali. Poslije te akcije i dodatnih priprema, satnija odlazi na položaje u Dole i brdo Zec kod Stona gdje iako bez potrebitog naoružanja i vojne opreme brani crte obrane. Ustrojavanjem MOMP-a Pelješac, satnija ulazi u sastav odreda. Kad govorimo o pelješkim dragovoljcima, MOMP-u Pelješac, iznimno važno je naglasiti da se i u danima najteže agresije Pelješac branio i obranio sa svojim pučanstvom, jer nije bilo kuće koja nije sudjelovala na ovaj ili onaj način u obrani. Bez stručnog kadra uspjeli su obraniti položaje u Malom Stonu i time spriječiti daljnje prodore neprijatelja prema dolini Nere-tve, te omogućili opskrbljiva-

Ratno zapovjedništvo MOMP-a

Pohvala veteranu južnog bojišta

nje Dubrovnika uz pomoć glisera Odreda naoružanih brodova. Dolaskom 1. »A« brigade Zbora narodne garde, »Tigrova«, odred polako predaje položaje i odlazi u pričuvu, odlaze na »odmor«. Uvjetno rečeno »odmor«, jer uslijedile su akcije za oslobođenje dubrovačkog primorja i deblor-

kadu samog Dubrovnika. Dobro poznate akcije, koje su od lokalnog pučanstva zahtijevale pridržavanje određenih pravila, jer teško je bilo »odmoriti se« dok padaju granate. Po ukazanoj potrebi 1. siječnja prošle godine Odred se ponovno mobilizira, bolje rečeno okuplja jer potreba za pozivi-

ma praktički i nije bilo. Čak svi koji su se javili i nisu mogli otići na crte obrane.

Sunce u zenitu najavilo nam je vrijeme za polazak do crta obrane. Prašnjavim makadamskim putovima približavamo se selu uništenom vjetrovima rata. Nekada su tu bile četničke postrojbe. Danas sa-

mo poneki još neizbrisani grafiti ukazuju na 1991. Vremena su druga. Dok se penjemo na izbočeni položaj, u glavi nam se roje misli što je sve postignuto u borbi za slobodu, jer iako razrušene granatama i išarane velikosrpskim idejama kuće su ostale hrvatske. Na vrhu pripadnici odreda kroz dalekozore i ciljnik strojnice kalibra 12,7 mm promatraju četničke bunke na susjednom brdu. Primirje se manje-više poštuje, no valja biti oprezan, nikad se ne zna kad se »oni preko« mogu sjetiti malo provocirati paljbom iz protuzrakoplovnih strojica i topova. Krećemo dalje, put naših zadnjih položaja. Dok polako prolazimo, momci grade dodatna utvrđenja. Debeli bunker i sklonište glavu čuvaju, posebice na zemljištu gdje osim krhotina ubija i kamen odbačen silinom eksplozije. Oružja i opreme ne manjka. Iako je 26 stupnjeva Celzijusa noći znaju biti vrlo hladne. »Sve donedavno znao je pasti i snijeg, a tek kad zapuše« — govore nam momci dok sa sebe skidamo košulje i ostajemo samo u majicama. Zemlja kontrasta, topline i hladnoće, istodobno i pitomog i neobuzdano divljeg kamenjara. Valja ovdje opstati, izdržati i vremenske nedaće i nalete neprijatelja, životinjske napasti kao što su zmijske, miševi. Put nas vodi dalje. Do drugih »marinaca«, drugih crta obrane.

Još pod dojmom terena, vremenskih uvjeta, svih blagodat i nedaća ovog područja vraćamo se u izbočeno zapovjedno mjesto. Tamo, skromno, vojnički mala svečanost. Zapovjednik uručuje pohvalu vojniku Dejanu Vučkoviću za vojničku stegu, ponašanje na crti bojišnice i razvoj borbenih mogućnosti odreda. Službeno, a neslužbeno za sve njegove ratne uspjehe do danas, za pokazani moral i vojničko držanje. Jer, kako kažu njihove kolege iz 4. gardijske »važno je biti — ne izgledati«. Pelješčani to i jesu. Borci, veterani, čuvari mira na hrvatskom jugu, čuvari Dubrovnika i njegovog prekrasnog primorja. ■

KORČULANSKI »MORSKI PSI«

Mješoviti odred mornaričkog pješništva Korčula — »morski psi« danas na krševitim terenima južnoga bojišta nastavlja tradiciju »korčulanske bojne«, dragovoljačke bojne osnovane tijekom srpnja 1991. Upravo veterani »korčulanske bojne« čine okosnicu »morskih pasa«, i danas novim generacijama »oštre zube«. A kako grizu najbolje znaju četnici

Tekst i snimke Gordan Laušić

se za rukovanje modernim pješačkim naoružanjem, protuoklopnim i protuzrakoplovnim sustavima te topništvom.

Usporedo s izobrazbom i napornim treninzima za stjecanje psihofizičke stabilnosti, svakodnevno su se vodile

Južno bojište, dvije riječi u kojima je sažeto sve, krševiti teren, kamenjar, vruća ljeta, oštre zime. Ču-ke, koje naizgled sežu do neba. Kad promislimo, sigurni smo da tamo mogu opstati samo poskoci. Varamo se, tamo opstaju i morski psi. »Morski psi« u kamenjaru, svašta!; pomisliti će mnogi. Ipak opstaju i odlično se drže. Nisu to obični morski psi, to su korčulanski »morski psi«, Mješoviti odred mornaričkog pješništva Korčula, na čelu sa zapovjednikom bojnikom Zdravkom Žuvelom. MOMP Korčula nasljednik je nekadašnje »korčulanske bojne« Zbora narodne garde, osnovanog još tijekom srpnja 1991., a u potpunosti ustrojenog 15. rujna 1991. Tih tegobnih dana, položaj Korčule, jednog od bisera Jadrana bio je vrlo nepovoljan gledajući s vojnostrateškog aspekta. Neprijatelj je s morske strane imao snažno utvrđena i opremljena uporišta na otocima Visu i Lastovu, a nakon silovitog i bezobzirnog napadaja i okupacije dijela dubrovačkog primorja prijetila je opasnost da bivša JA i četničke bande zauzmu i poluotok Pelješac. Nije preostalo ništa drugo nego uz pomoć srca i ponešto naoružanja vratiti oružje Teritorijalne obrane i zauzeti vojarnu na samoj Korčuli. Brza, učinkovita akcija i zarobljena je iznimno velika količina oružja, vojna oprema i streljivo — dovoljno da se naoruža ne samo Korčula nego je poslano na crte bojišnice gdje je bilo najpotrebnije. Zarobljavanjem potrebitog oružja i opreme počela se provoditi sustavna izobrazba da bi dragovoljci, mahom ljudi koji su kontakt s vojskom imali prije pet, šest godina, kao ročni vojnici u »kasarnama JNA« osposobili

borbe za razbijanje pomorske blokade otoka od strane jugomornarice koja je time željela pučanstvo Korčule primorati na predaju. Različitim brodovljem probijala se blokada. Namirnice su se morale dopremiti po svaku cijenu. Jačanjem hrvatske obrane na otocima i ustrojavanjem postrojbi Zbora narodne garde na obali, koje su bile naoružane i topničkim oružjem, polako slabi stisak bivše JRM. Pomorske blokade su sve neučinkovitije, neprijatelj gubi brodovlje. Svima poznata blokada splitske luke završava porazom agresora, koji u panici svoje brodovlje povlači iz bračkog kanala. Bježeći pokušali su s lijeve strane obići otok Hvar i spojiti se s brodovljem koje im je stizalo kao pomoć. Nisu računali na topnike s Pelješca i Korčule. Od brodova tri su pogođena, dva potopljena; Fregata »Split«, koja je napadala grad po kojem nosi ime, teško je oštećena. Time je postalo jasno da je jugomornarica u potpunosti izgubila prevlast na Jadranu i da je njezina moć skršena zauvijek. Agresor ubrzano napušta hrvatski Jadran. S tom akcijom osnovan je Mješoviti odred mornaričkog pješništva, jer postalo je jasno da je potrebno od dragovoljaca »korčulanske bojne«, koji već u listopadu 1991. drže crte obrane u Malom Stonu, te ostalih korčulanskih »veterana« ustrojiti postrojbu koja će svojim ustrojem, stegom, te dakako postignutim uspjesima ujediniti sve korčulanske obrambene snage. Planirano je i ostvareno. Stvoreni su »morski psi«. Dolaskom »tigrova«, 1. »A« brigade, započinje akcija za oslobođenje dubrovačkog primorja i deblokadu samog grada Dubrovnika. Silovite borbe. Baš tijekom tih akcija korčulansko mornaričko pješništvo i topništvo upoznao je južno bojište, upoznao i steklo potrebno iskustvo. Iskustvo koje im je i te kako neophodno da danas bez problema izvrše svaku zadaću. Za

Svaki »morski pas« najprije dobro motri neprijatelja

vrijeme sudjelovanja u akcijama na južnom bojištu jedan dio odreda odlazi na Lastovo da »isprati« zadnje jugomornare, 25. svibnja 1992. Lastovo je napokon bilo slobodno.

Valjalo je osigurati vojarne, očistiti ih od brojnih minsko-eksplozivnih naprava. Nimalo lak posao. Opasnost je vrebala na svakom koraku. Naizgled pitomo Lastovo krilo je u vojarnama stotine smrtonosnih »poklona« bivše JA. Dok se dio »morskih pasa«, na Lastovu bore s minama, njihove kolege na obali polako oslobađaju dio po dio dubrovačkog primorja. Sve do sredine lipnja, kad odlaze na zasluženi odmor. Odmor koji je kratko trajao. Cilj poznat, južno bojište. Stari, dobro znani kamenjar i sunce, nemilosrdna žega. Bez postavljenih pitanja, savjesno i disciplinirano izvršava se svaka postavljena zadaća.

Dok se uspinjemo na jednu od čuke, umorni već i od same pomisli koliko je do vrha, razgledavamo teren. Kako rado momci kažu: »Ovdje vam

najbolje rađa kamenje, svake godine rekordna berba.« No i na naizgled beživotnom području odvija se život. Trnoviti biljni izdanci, ponegdje i veliki grmovi makije. Na tlu iscrpljeni zimom sunčaju se brojni gušteri. »Uskoro će i poskoci«, odgovaraju dečki dok kroz dalekozor posmatramo četničke položaje. Nešto su mirni. Spuštamo se do jedne od baza MOMP-a. Selo razrušeno brojnim topničkim udarima.

Osvježavamo se hladnom mineralnom vodom i krećemo dalje. Dok se udaljavamo, surećemo se s grupom »Morskih pasa« koji se vraćaju sa smjene na čukama. Već lagano pada mrak, vrijeme je da se vratimo u zapovjedništvo, skupimo dojmove. Valja nam te dojmove prenijeti na papir. Dok mi odlazimo prašnjavim makadamom za nama ostaju »Morski psi«, krša, kamenjara južnog bojišta. ■

»Oštri zubi« MOMP-a, minobacači

... i njihova posada

